

Aleg. 52.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowej średniej szkole rolniczej i folwarku
w Czernichowie.

Wysoki Sejmie!

Załatwiając sprawozdanie komisji gospodarstwa krajowego o szkole i folwarku w Czernichowie, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 12. lutego 1894 następujące uchwały:

I. Sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności odnoszących się do średniej szkoły rolniczej i folwarku w Czernichowie przyjmuje Sejm do wiadomości.

II. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by wdrożył rokowania z c. k. Rządem celem pokrycia z funduszków państwowych połowy kosztów na budowę trzech pomieszczeń dla profesorów w Czernichowie.

III. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaciągnięcia pożyczki na hipotekę Czernichowa, do wysokości 6.500 zł. i do użycia tejsze na budowę trzech pomieszczeń dla profesorów w Czernichowie.

IV. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by poczynił starania u c. k. Rządu celem zapewnienia udziału jego w kosztach urządzenia stawków przy szkole rolniczej w Czernichowie.

Na rok 1894 przeznacza Sejm na ten cel z funduszków krajowych kwotę 500 zł.

V. W zamian za nabyte dla zaarendowania gruntów folwarcznych parcele włościańskie wydziela się z ciała tabularnego obszaru dworskiego w Czernichowie parcele gruntowe l. kat. 53/1 części nową liczbą kat. 53/9 oznaczonej, mierzącej 195□⁰, dalej z parceli gruntowej l. kat. 469 części oznaczonej nową liczbą kat. 469/3 a mierzącej 1340□⁰, wreszcie z parceli gruntowej l. kat. 516 części oznaczonej nową liczbą kat. 516/3 mierzącej 950□⁰ i upoważnia się Wydział krajowy do oddania wyżej wymienionych parcel w posiadanie Franciszkowi i Maryannie Ryszkom i Izidorowi Michno, a względnie ich prawonabywcom.

VI. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by w ocenieniu motywów, zawartych w petycyi profesora Mieczysława Piotrowskiego, życzeniom tegoż o ile to jest słusznem, uczynił zadość.

W następującem sprawozdaniu o szkole czernichowskiej i tamtejszym folwarku, obejmującym okres czasu niespełna całoroczny, przedstawi Wydział krajowy kolejno w jaki sposób spełnił wolę Wysokiego Sejmu zawartą w powyższych uchwałach.

Gmach internatowy, którego budowę rozpoczęto w r. 1892 a w r. 1893 pod dach doprowadzono, został w terminie oddany do użytku tak, że bieżący rok szkolny mógł się rozpocząć z nieznacznym opóźnieniem. Ogólny koszt tej budowy wraz z urządzeniem centralnego ogrzewania i wykonaniem wodociągu obliczony na kwotę 63.000 zł. nie został przekroczony a nawet okazało się w rezultacie drobne zaoszczędzenie, którego wysokość będzie można dokładnie podać dopiero po szczegółowym sprawdzeniu rachunków w zamknięciu, które będzie Wys. Sejmowi w przyszłym roku przedłożone. Na pokrycie tej kwoty przyznał Wysoki Sejm na r. 1892, 23.300 zł., zaś na r. 1894, 31.700 zł. razem tedy 55.000 zł. tak, że pozostaje jeszcze niepokrytą reszta w kwocie 8.000 zł., którą Wydział krajowy wstawił do preliminarza na r. 1895.

W kosztorysie tego gmachu była preliminowana kwota 600 zł. mająca posłużyć na pokrycie kosztów, spowodowanego adaptacją starych sal sypialnych i usunięciem umywalni w starym gmachu i przerobienia jej na kurytarz, łączący nowy gmach z starym. Na ten cel kwota ta byłaby najzupełniej wystarczająca, gdyby nie okoliczność, którą dopiero można było przy wykonaniu skonstatować, że mur dawniej zewnętrzny, dziś działowy właśnie dla tego, że tam przez szereg lat były umywalnie, był tak zawilgocony i tak już słaby, a nadto legary pod podłogą tak zbutwiały, że niepodobna było bez narażenia się na wypadek ograniczyć się tylko na usunięciu umywalni, i przebicciu muru, oraz wstawieniu drzwi, lecz trzeba było zabrać się do wymiany legarów, jako też przebudowania muru.

Nadto okazało się, że przy tej ilości uczniów, jaka się na każdym roku znajduje, nie będzie można dawnych sal sypialnych żywcem użyć na sale naukowe, lecz, że trzeba w nich poprzestawiać ściany działowe, tudzież że w wielu miejscach podłoga, a nawet niektóre legary będą musiały być nowymi zastąpione. Wreszcie przekonano się — takie zresztą niespodzianki trafiają się zawsze przy przerabianiu starych gmachów, których pierwotny cel był zupełnie inny — że ubikacje przeznaczone na pomieszczenie laboratorium chemicznego a zajmowane dotąd przez kuchnię i magazyny trzeba przedtem znaczniejszym kosztem zaadaptować, nim się tam laboratorium umieści. Skutkiem tego stało się, iż laboratorium chemiczne mieści się dotąd w dawnym miejscu, uznanem jeszcze przed kilku laty przy mniejszej wówczas ilości uczniów za ciasne, i zupełnie nieodpowiednie.

Zbadawszy rzecz całą na miejscu Wydział krajowy polecił prof. Kuhlowi, aby wypracował szkic i kosztorys tych przeróbek i przedłożył po zaopiniowaniu przez starszego inżyniera krajowego Chrzęszczewskiego Wydziałowi krajowemu. Przy zastosowaniu najdalej idącej oszczędności okazało się, iż kosztów tych robót wyniosą 5.500 zł. Uznając ich wykonanie za nieuniknione — część, mianowicie przebudowanie łączącego kurytarza i najniezbędniejsze przeróbki w salach wykładowych, musiały być ze względu na rozpoczynający się rok szkolny zrobioną — Wydział krajowy wstawił do preliminarza w rubr. V. poz. 29. b. potrzebną kwotę 5.500 zł. i niniejszem uprasza Wysoki Sejm o jej przyznanie.

Z wybudowaniem gmachu, którego potrzebę dawno odczuwano, odpowiednie pomieszczenie szkoły i internatu, a co najważniejsza oddzielenie jednej części od drugiej i tem samym utrzymanie ładu i porządku stało się możliwym. Dotychczas bowiem i szczupłość miejsca i brak sal: rekreacyjnej i gimnastycznej, w którychby uczniowie mogli swobodnie spędzać czas wolny od nauki, zmuszały siłą stanu rzeczy do tego, że trzeba było sale sypialne trzymać przez cały dzień dla uczniów otwarte, co nie było ani higienicznym, ani pedagogicznie wskazanem.

Obecnie z usunięciem trudności co do miejsca można było przeprowadzić zupełny rozdział między ubikacjami, przeznaczonemi na naukę, na rozrywki i na wypoczynek tak, że sale sypialne służąc jedynie do celu, dla którego są przeznaczone, są przez cały dzień dla uczniów niedostępne.

Zarządzenia Dyrekcyi co do tego rozdziału niemniej zarządzenia, zmierzające do utrzymania porządku wywołały u uczniów, nieprzyzwyczajonych do tego i upatrujących w tem niemiłe innowacje, pewien opór objawiający się lekceważeniem i niestosowaniem się do otrzymanych poleceń.

Na telegraficzną wiadomość o tem udał się bezzwłocznie członek Wydziału krajowego kierujący dep. I. do Czernichowa, zbadał rzecz wszechstronnie na miejscu a przekonawszy się, że Dyrekcyja zastosowała do opornych środki dyscyplinarne, jakie jej aplikować wolno w własnym zakresie działania, i że to skutku nie odniosło, rozwiązał z upoważnienia Wydziału krajowego rok II. jako najwinniejszy i polecił zarazem Dyrekcyi, aby o tem rodziców zawiadomiła z podaniem terminu ponownych wpisów. Przy nowych wpisach nieprzyjęto czterech, których w interesie utrzymania spokoju nadal uznano jako nie pożądaných w szkole.

Ubolewania godne to zajście mimowolnie wymagało tak zbadania powodów wywołujących te częste erupcyje, jak i wyszukania zapobiegawczych środków.

Obok tego, że rozmiar i rozkład ubikacyi przed wybudowaniem skrzydła nie dozwalał na wprowadzenie ścisłego porządku, zaczęły się drobne koncesye na razie młodzież ujmujące a w skutkach zawsze szkodliwe, główne źródło tego rodzaju wybryków leży w tem, że się przyjmuje do szkoły kandydatów o bardzo nierównym wieku i z niejednakowem przygotowaniem. Obok chłopca, który wprost z ławki dobrze ukończonej niższej szkoły średniej przechodzi na ławkę czernichowską i jest w wieku 16—17 lat, zasiada taki, który już dawno mury szkolne opuścił, bo mu w nich duszno było, przez kilka lat dobrze świata zakosztował i wszystko gruntownie zapomniał, czego się w ogóle uczył, a stawszy się w końcu dla najbliższego otoczenia w domu ciężarem, li tylko kłopoty sprawiającym, oddany został wreszcie do Czernichowa, jako do ostatniego jeszcze dlań schroniska. Że tacy młodzieńcy w pełnym tego słowa znaczeniu z wielką trudnością pozbywają się swych nawyczek i niełatwo dają się naginać w tym wieku do dyscypliny szkolnej, jest pewnem niemniej jak pewnem jest i to, że młodsi, którzyby się chętnie poddawali przepisom, mając przed oczyma ciągłą dążność do wyłamywania się z pod rygoru, sami zaczynają tego próbować a nieraz nawet z junakeryi i dla popisania się odwagą prześcigiwać w tem starszych wiekiem kolegów.

Nabrawszy takiego przekonania o powodach wybryków z zeszłorocznych zajęć Wydział krajowy polecił Dyrekcyi spełniając tem samem wolę Wysokiego Sejmu, objawioną w sprawozdaniu komisji gospodarstwa krajowego, aby przy nowych wpisach na rok szkolny 1894/5 ściśle tego przestrzegała, żeby przyjęci kandydaci mieli wymaganą kwalifikacyę t. j. ukończoną z dobrym postępem niższą szkołę średnią w kraju i nieprzekroczony wiek 18 lat.

Uchwałą ad III. na wstępie przytoczoną, która uzyskała Najwyższą sankcyę, otrzymał Wydział krajowy upoważnienie do zaciągnięcia na hipotekę Czernichowa pożyczki 6.500 zł. z poleceniem użycia jej na budowę domu mieszkalnego dla 3 profesorów, a zarazem w uchwale ad II. wezwanie do rokowania z c. k. Rządem o przyczynienie się ze skarbu państwa do tej budowy połową kosztów. Na mocy tej ostatniej uchwały Wydział krajowy odniósł się do c. k. rządu przy sposobności żądania zasiłków dla krajowych szkół rolniczych, dotąd jednak nie otrzymał jeszcze odpowiedzi.

Co zaś do budowy samej, to jej Wydział krajowy nie rozpoczynał w tym roku nie chcąc przed wykończeniem gmachu internatowego odrywać części sił roboczych, aby przez to nie spowodować opóźnienia w wykończeniu internatu. Nadto zdawało się Wydziałowi krajowemu potrzebnem jeszcze raz sprawę tę Wysokiemu Sejmowi przedstawić. Mianowicie okazało się przy bliższem badaniu, że połowa domu, zwanego „Leśniczówką“ może być kosztem 2.800 zł. odrestaurowaną i powiększoną tak, że będzie stanowić zupełnie odpowiednie mieszkanie dla jednego profesora. Skutkiem tego nie zajdzie potrzeba budowania nowego domu na pomieszczenie trzech profesorów, wystarczy tylko dom dla dwóch. Zresztą przy budowie domu o 3 mieszkańach zajdzie trudność w wyszukaniu tak obszernego miejsca, aby na niem dom taki mógł

stać tem bardziej, że w stosunku do szerokości wypadłaby długość nieproporcjonalnie wielką, gdyż musiałby to być oczywiście dom parterowy, bo domu piętrowego o 3 równych mieszkaniach nie możebnem jest stawiać.

Z tych powodów pozwolił sobie Wydział krajowy wstawić w preliminarz wydatków w rubr. V. poz. 20 a. kwotę 2.100 zł., która łącznie z oszczędzoną kwotą 700 zł. przy dawniejszej przeróbce drugiej połowy Leśniczówki wystarczy na przebudowanie jednego mieszkania, a w rubr. V. poz. 20 b. kwotę 5.000 zł. jako I. ratę z 10.000 zł., którą to sumę będzie kosztował nowy dom dla 2 profesorów. Dochód z zaciągnięć się mającej pożyczki w wysokości 6.500 zł. wstawiono równocześnie do rubr. III. poz. 7. dochodów.

W składzie personelu zaszły następujące zmiany: Wydział krajowy uwolnił z końcem roku szkolnego prefekta p. Żakowskiego z posady i zgodnie z propozycją Dyrekcyi i Kuratoryi przydzielił z początkiem roku szkolnego do pełnienia tych czynności p. Rożańskiego, nauczyciela niższej szkoły rolniczej w Kobiernicach. Przydzielenie to ma na razie charakter tymczasowy, gdyż p. Rożański będąc stałym nauczycielem nie mógłby z oczywistą swą stratą decydować się na objęcie nieetatowej posady prefekta. Skoro się w przyszłości okaże, że wybór ten był trafny i że leży w interesie szkoły pozyskać na stałe taką siłę, Wydział krajowy nie omieszka wystąpić wobec Wysokiego Sejmu z odpowiednim wnioskiem.

Z początkiem bieżącego roku szkolnego ustąpił także z posady lekarz zakładowy Dr. Michalik, opróżnioną posadę nadał Wydział krajowy sekundaryuszowi szpitala św. Łazarza Drowi Malinowskiemu.

Podobnie jak w ubiegłych latach prosił i w tym roku dyrektor szkoły Dr. Łaszczyński z końcem czerwca o 3 miesięczny urlop dla poratowania nadwątlonego zdrowia. Gdy jednak stan jego zdrowia się nie polepszył, a lekarze zalecili mu, aby się wstrzymał przez dłuższy czas od wszelkiej pracy, zwrócił się do Wydziału krajowego z prośbą o przedłużenie mu urlopu do końca kwietnia 1895. Wydział krajowy przychylił się do tej prośby i porucił równocześnie prof. Dr. Birkenmajerowi zastępstwo dyrektora do czasu powrotu p. Łaszczyńskiego.

Wywiązując się z polecenia, otrzymanego w ostatniej uchwale, przytoczonej we wstępie niniejszego sprawozdania wstawił Wydział krajowy do preliminarza wydatków w rubr. I. dodatek osobisty 200 zł. dla prof. Piotrowskiego, który pobierał dotąd płacę niższą od innych profesorów nauk zawodowych. W tem samym położeniu znajdował się również prof. Kuhl i dlatego uznał Wydział krajowy za słuszne preliminować i dla niego dodatek osobisty w tej samej wysokości, na co prof. Kuhl dwunastoletnią służbą i sumiennem wypełnianiem obowiązkowych i nadobowiązkowych czynności w zupełności zasługuje.

Przyznaniem osobistych dodatków tym dwóm profesorom uchyloną zostanie tylko w części nieuzasadniona różnica, jaka w poborach poszczególnych profesorów tej szkoły powstała z biegiem lat, w ciągu których sukcesywnie kreowano nowe stałe posady. Wydział nie widzi słusznego powodu, dla którego przy równych kwalifikacyach i jednakowem zajęciu miała nadal istnieć różnica w płacach profesorów Czernichowskiej szkoły a profesorów szkoły lasowej, stojącej na równi ze szkołą czernichowską i dlatego pozwala sobie teraz zaznaczyć, że w swem przyszłorocznem sprawozdaniu będzie miał zaszczyt wystąpić wobec Wys. Sejmu z wnioskami zmierzającymi do reorganizacyi plac profesorów tej szkoły.

W wykonaniu uchwały, przytoczonej pod III., wezwał Wydział krajowy p. Chrzęszczewskiego, starszego inżyniera kraj. biura melioracyjnego eksponowanego w Krakowie, by po zbadaniu na gruncie terenu, na którym Wys. Sejm życzył sobie mieć urządzone stawki, sporządził plan takiego urządzenia i obliczył koszt wykonania. Wedle raportu tego inżyniera, który mając praktykę w tego rodzaju robotach utrzymuje, że dla należytego uzmysłowienia nauki rybactwa potrzebaby urządzić 14 stawków, na obszarze tym mierzącym 0.68 ha na koszt urządzenia stawków, z których każdy po odtrąceniu odpowiedniej przestrzeni na groble i szkarpy miałby 205 m² powierz-

chni, wynosiłby 3.700 zł. Spiętrzenie konieczne młynówki o 0·80 *m* nad obecny stan, a co za tem idzie wywłaszczenie młyna stanowiącego prywatną własność, wreszcie obwałowanie spiętrzonej młynówki dla ochrony sąsiednich pól od zabagnienia, pociągnąłoby za sobą wydatek co najmniej 3.500 zł. tak, że ogólny koszt urządzenia tych stawków o 205 *m*² powierzchni dosięgnąłby kwoty 7.200 zł. Wobec takiego stanu rzeczy Wydział krajowy wstrzymał się z dalszemi krokami i ogranicza się na zdaniu o tem Wys. Sejmowi sprawy.

·/. Dołączone ·/. sprawozdanie Dyrekcyi za ubiegły rok szkolny zawiera bliższe szczegóły o frekwencyi uczniów, ich postępach w naukach, wreszcie o stanie i jakości zbiorów szkolnych. W sprawozdaniu tem mieszczą się zarazem szczegóły o gospodarstwie folwarcznem i o gospodarstwie leśnem.

Zamykając na tem niniejsze sprawozdanie Wydział krajowy uprasza Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o kraj. średniej szkole rolniczej i folwarku w Czernichowie.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Lwów dnia 3. stycznia 1895.

Marszałek krajowy:

Sanguszko, w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Józef Wereszczyński, w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie

Dyrekcji krajowej średniej Szkoły rolniczej w Czernichowie za rok szkolny 1893/4.

W ciągu roku szkolnego 1893/4 nie zaszła żadna zmiana, dotycząca planu naukowego i programu Szkoły, tak iż pod tym względem można się odwołać na sprawozdanie Dyrekcji z lat ubiegłych, chociaż nie brakło usiłowań zmierzających do poczynienia niektórych zmian planu naukowego z roku 1885/6, jak świadczą o tem zamieszczone poniżej prace kolegium nauczycielskiego.

Grono nauczycielskie.

1. Dyrektor Dr. Władysław Łaszczyński, przewodniczący kolegium profesorów, przełożony nad internatem, administrator folwarku, udzielał nauki hodowli zwierząt domowych (zootechniki) na II roku 4 godzin tygodniowo.

2. Kapelan i katecheta ks. Władysław Jelonok, nauczyciel religii i języka polskiego, zawiadowca biblioteki i czasopism, wspólnie z prefektem regens internatu, sekretarz kolegium nauczycielskiego, udzielał nauki 9 godzin tygodniowo.

3. Profesor Dr. Ludwik Birkenmajer, nauczyciel matematyki i fizyki wraz z meteorologią i klimatologią, zawiadowca gabinetu fizycznego i miejscowej stacji meteorologicznej, docent fizyki matematycznej w c. k. Uniwersytecie Jagiellońskim, członek c. k. Komisji fizyogra-

ficznej, członek korespondent Akademii Umiejętności w Krakowie, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo.

4. Profesor Konrad Kuhl, nauczyciel budownictwa wiejskiego, rysunków, miernictwa, melioracji i mechaniki rolniczej, zawiadowca gabinetu budownictwa, miernictwa i mechaniki, udzielał nauki w 14 godzinach tygodniowo.

5. Profesor Dr. Franciszek Stefczyk, nauczyciel języka niemieckiego, historii, geografii, statystyki rolniczej i ustaw agrarnych, udzielał nauki w 13 godzinach tygodniowo.

6. Profesor Mikołaj Wojciechowski, nauczyciel administracji i taksacji z rachunkowości, oraz ekonomii społecznej, członek Towarzystwa leśno-rolniczego dla powiatów Biała i Żywiec, były kierownik krajowej niższej Szkoły rolniczej w Kobiernicach, udzielał nauki w 13 godzinach tygodniowo.

7. Profesor Mieczysław Piotrowski, nauczyciel anatomii z fizyologią zwierząt, dalej hodowli zwierząt domowych, udzielał nauki w 8 godzinach tygodniowo.

8. Profesor Karol Trochanowski, nauczyciel chemii ogólnej i rolniczej, oraz technologii chemicznej, zawiadowca laboratorium chemicznego, kierownik miejscowej stacji oceny nawozów sztucznych, członek c. k. Komisji fizyograficznej, udzielał nauki w 18 godz. tygodniowo.

9. Profesor Jan Szczęsny Sikorski, nauczyciel rolnictwa, zawiadowca zbioru rolniczego i pola doświadczalnego, udzielał nauki w 11 godzinach tygodniowo.

10. Profesor Dr. Leon Nowakowski, nauczyciel zoologii, mineralogii i botaniki oraz fizyologii roślin, zawiadowca zbiorów historii naturalnej, pracowni roślinno-fizyologicznej, a wreszcie ogrodu botanicznego, udzielał nauki w 10 godzinach tygodniowo.

11. Docent Dr. Andrzej Walentowicz, profesor weterynaryi w c. k. Uniwersytecie Jagiellońskim, uczył weterynaryi oraz kierował ćwiczeniami z zakresu tej nauki w 2 godzinach tygodniowo.

12. Docent Stanisław Remin, nadleśniczy dóbr J. W. Andrzeja hr. Potockiego w Krzeszowicach, udzielał encyklopedyi gospodarstwa leśnego w 2 godzinach tygodniowo (w ciągu jednego półrocza).

13. Docent Alojzy Rużyczka, miejscowy ogrodnik, były kierownik Szkoły ogrodniczej w Czernichowie; udzielał ogrodnictwa i sadownictwa w 2 godzinach tygodniowo (w ciągu jednego półrocza).

14. Instruktor do ćwiczeń praktycznych w gospodarstwie: posada nieobsadzona (zobacz niżej „Prefekt internatu“).

Uwaga. Kolegium profesorów Szkoły składało się z osób pod 1—10. wymienionych.

Prefekt internatu (czasowo p. o. instruktora) Bolesław Żakowski.

Lekarz zakładowy: Dr. med. Franciszek Michalik.

Lustracya Zakładu.

W ciągu roku szkolnego 1893/4 odbyli następujący przedstawiciele zwierzchnich władz szkolnych lustracyę zakładu:

22. września 1893 c. k. Rada rządowa Wny Władysław Struszkiewicz.

2. grudnia 1893 c. k. Rada dworu, delegat c. k. Namiestnictwa, Wny Kazimierz Laskowski, Członek Kuratoryi Szkoły.

2. grudnia 1893 Członek Wydziału krajowego, Wny Dr. Józef Wereszczyński.

2. grudnia 1893 Wny Dr. Edward Janczewski, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, Członek Kuratoryi Szkoły.

1. lutego 1894 Wny Stanisław Homolacs, Prezes Kuratoryi.

1. lutego 1894 Wny profesor Dr. Edward Janczewski, jak wyżej.

1. lutego 1894 Wny Karol Czech, zastępca Członka Kuratoryi Szkoły.

9. kwietnia 1894 Wny Dr. Antoni Górski, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, wiceprezes Kuratoryi Szkoły.

22. kwietnia 1894 c. k. Rada Dworu, Wny Kazimierz Laskowski, jak wyżej.

31. maja 1894 Wny Stanisław Homolacs, jak wyżej.

16. czerwca 1894 Wny profesor, Dr. Antoni Górski, jak wyżej.

18. czerwca 1894, Tensam.

20. czerwca 1897 Wny Dr. Józef Wereszczyński, jak wyżej.

Ważniejsze rozporządzenia Władz.

Wysoki Wydział krajowy poleca (rozp. z dnia 1. sierpnia 1893 l. 38.596), zaprowadzić księgę, w którejby profesorowie i docenci umieszczali notatki w kilku wierszach o treści wykładu każdej odbytej lekcyi, celem uzyskania w ten sposób materiału do osądzenia, o ile materiał naukowy bywa wyczerpanym.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 11. sierpnia 1893 l. 38.597 przyznał re-lutum w kwocie rocznych 350 zł. na mieszkanie w Krakowie dla rodziny profesora Karola Trochanowskiego.

Wysoki Wydział krajowy przeznacza rozporządzeniem z dnia 20. października 1893 l. 54.048 definitywne miejsce na pole doświadczalne przy Szkole tutejszej.

Wysoki Wydział krajowy pismem z dnia 31. października 1893 l. 56.502 zezwolił za nieprzekraczalną kwotę 200 zł. zakupić 30 litografowanych egzemplarzy rolnictwa i 20 egzemplarzy administracyi gospodarczej celem odstępowania ich za zwrotem samych kosztów uczniom w latach następnych.

Wysoki Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 3. listopada 1893 l. 54.995 polecił tutejszemu ogrodowi pomologicznemu wydać bezpłatnie 120 sztuk szczepków owocowych oraz 310 sztuk dziczek na rzecz Studium rolniczego przy c. k. Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Świetna Kuratorya Szkoły pismem z dnia 7. stycznia 1894. L. 368. postanowiła utrzymać ochotniczą straż pożarną przy tutejszej Szkole z uwagi, że w dalszem życiu nabyta pod tym względem rutyna może się okazać bardzo pożądaną. Zarazem wyraziła Św. Kuratorya życzenie, aby nadzór nad czynnościami straży sprawował prefekt internatu.

Świetna Kuratorya Szkoły postanowiła rozporządzeniem z dnia 3. lutego 1894 L. 383, aby poprawcze egzamina dla uczniów reprobowanych z końcem półrocza pierwszego odbywały się nie wcześniej jak po upływie 6ciu tygodni.

Świetna Kuratorya Szkoły zezwoliła rozporządzeniem z dnia 8. lutego 1894 L. 384 na powiększenie ilości godzin rolnictwa (dla profesora Sikorskiego) na roku III., byle inne przedmioty na tem nie ucierpiały.

Świetna Kuratorya Szkoły zarządziła rozporządzeniem z dnia 5. marca 1894 L. 404 wprowadzenie w życie nauki gospodarstwa stawowego w 1. godzinie tygodniowo w półroczu letniem i poruczenie jej profesorowi Piotrowskiemu.

Wysoki Wydział krajowy przyznał rozporządzeniem z dnia 13. marca 1894 L. 14.006 profesorowi Karolowi Trochanowskiemu remunerację w kwocie 120 zł. za nadobowiązkowe czynności w pracowni chemicznej, spowodowane tem, iż skutkiem wielkiej ciasnoty lokalu a znaczniejszej ilości uczniów, zmuszonym był profesor podzielić zastęp uczniów na dwie połowy i z każdą połową osobno jedne i te same demonstracje lub ćwiczenia przeprowadzać.

Wysoki Wydział krajowy rozporządza pod dniem 20. kwietnia 1894, L. 22.303, aby ze względu na mające nastąpić przeróbki starego budynku szkolnego, rok szkolny zamknąć tym razem w dniu 20. czerwca, a nowy rok szkolny otworzyć z dniem 20. września 1894. roku.

Wysoki Wydział krajowy postanawia rozporządzeniem z dnia 6. maja 1894 L. 24.155

zmienić obowiązujące dotąd przepisy dotyczące warunków przyjmowania uczniów, oraz unormować ich umundurowanie.

Świetna Kuratorya Szkoły wzywa Dyrekcyę pismem z dnia 20. maja 1894 L. 422, aby włożyła na prefekta internatu obowiązek ścisłego czuwania nad każdą ucznia absencją celem umożliwienia pociągnięcia go w danym razie do odpowiedzialności przed Dyrekcyą.

Personalia.

W ubiegłym roku szkolnym zaszła zmiana w składzie Kuratoryi Szkoły, mianowicie zrezygnował profesor Dr. Edward Janczewski z godności długoletniego Członka Kuratoryi z ramienia Towarzystwa rolniczego; w miejsce Jego Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego Krakowskiego wybrał dnia 2. marca 1894 Dra Antoniego Górskiego, Profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, Członkiem Kuratoryi.

Wysokie c. k. Ministerstwo rolnictwa zamianowało c. k. Radcę rządowego W. Pana Władysława Struszkiewicza, inspektora średnich Szkół rolniczych, oczem Wysoki Wydział krajowy zawiadomił Dyrekcyę rozporządzeniem z dnia 1. sierpnia 1893. L. 39.721.

Dyrektor Dr. Władysław Łaszczyński otrzymał urlop na lipiec, sierpień i wrzesień 1893 celem poratowania nadwątlonego zdrowia. Zastępstwo Dyrekcyi Szkoły sprawował w miesiącu lipcu ks. Władysław Jelonek, zaś w sierpniu i wrześniu p. Marcei Białobrzeski, wice sekretarz Wydziału krajowego, a oraz docent krajowej Szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie. Zarząd folwarku na przeciąg tych trzech miesięcy oddanym był profesorowi Konradowi Kuhlowi.

Dyrektor Dr. Władysław Łaszczyński otrzymał przyznany rozporządzeniem Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 1. maja 1894 L. 22.228, pierwszy dodatek pięcioletni.

Profesor M. Wojciechowski otrzymał dwutygodniowy urlop na pierwszą połowę września 1893 celem dokończenia kuracyi w Szczawnicy.

Profesor Dr. Franciszek Stefczyk bawił na urlopie przez miesiąc wrzesień 1894, zaniemógłszy na poważną chorobę.

Profesor Kuhl otrzymał rozporządzeniem Wysokiego Wydziału krajowego L. 14.185 -- 3 tygodniowy urlop począwszy od 12. marca 1894.

Z początkiem października 1893 zamianował Wysoki Wydział krajowy p. J. S. Sikorskiego, dotychczasowego asystenta krajowego wyższej szkoły rolniczej w Dublanach, prowizorycznym nauczycielem rolnictwa w szkole czerwiechowskiej.

Profesor Dr. Nowakowski stabilizowany został na swej posadzie dekretem Wysokiego Wydziału krajowego z 8. maja 1894 L. 23.945.

Lekarz Zakładowy Dr. med. Franciszek Michalik bawił na urlopie przez część maja i czerwiec 1894. r.; w tym czasie zastępował go Dr. Barański.

Profesor Wojciechowski zaproszonym został przez Komitet Wystawy krajowej we Lwowie na Członka jury do Działu produkcji i hodowli zwierząt domowych.

Zauważyć należy, iż obecnie wszystkie posady tak miejscowych nauczycieli, jak niemniej personelu administracyjnego są systemizowane, z wyjątkiem jedynej posady Katechety i Kapelana Zakładowego.

Dotychczasowy kasyer p. Stanisław Gadowski przestał pełnić swe funkcyje z końcem października 1893.

Sprawowanie obowiązków kasyera przy kasie Zakładowej poruczonem zostało p. Stanisławowi Eminowiczowi, który swoje czynności objął z dniem 27. września 1893. roku.

Pisarzem Dyrekcyi zamianowanym został (począwszy od dnia 1. kwietnia 1894) p. Bolesław Zadorecki, któremu poruczone zostały zarazem inne obowiązki administracyjne (opieka nad magazynami).

Prace Kolegium nauczycielskiego.

W roku ubiegłym odbyło Kolegium nauczycielskie posiedzeń ogółem 26. Prócz klasyfikacyj uczniów z zachowania się i pilności, jakoteż spraw stojących w najbliższej łączności z nauką i dyscypliną, zajmowało się Kolegium kwestyą uregulowania nauki języka niemieckiego,

ewentualnie wprowadzenia nauki języka francuskiego, dalej wprowadzeniem nauki rybactwa do planu naukowego, repartycją funduszków bibliotecznych na poszczególne działy naukowe, kwestyą czasopism naukowych mających się prenumerować, kwestyą czasowego powiększenia godzin nauki rolnictwa na roku III, kwestyą zasadniczego ustalenia terminów egzaminów poprawczych dla uczniów reprobowanych przy egzaminach półrocznych, polecaniem podań uczniów na stypendya, oraz o uwolnienie od opłaty „czesnego“, wypracowaniem rozkładu godzin i rozkładu egzaminów, sprawami użycia dotacyi na zbiory i laboratoria, oraz przysługujących umieszczenia, a wreszcie kwestyą wprowadzenia egzaminu pisemnego (pod nadzorem) przy ostatecznych egzaminach głównych. Przykra sprawa niesubordynacyi jednego ucznia czasowe rozjechań się wszystkich uczniów, zajęła również uwagę Kolegium nauczycielskiego na trzech posiedzeniach.

Frekwencya uczniów.

(Daty dotyczące liczby uczniów, religii, pochodzenia, wieku, przygotowania naukowego przed wstąpieniem do Zakładu, egzaminów i pobieranych stypendyów).

1. Wpisano z początkiem roku szkolnego na rok I	32 uczniów
" " II.	20 "
" " III.	26 "
Razem .	78 uczniów

2. z tych było eksternistów	
na rok I	1 uczeń
" " II.	2 uczni
" " III.	1 uczeń
Razem .	4 uczni

3. z tych było a) religii rz. kat.	73 uczniów
b) " gr. kat.	1 uczeń
c) wyznania Helweckiego .	1 "
d) wyznania augsburskiego .	3 uczni
Razem .	78 uczniów

Między nimi byli:

4. Synowie	a) wł. dóbr ziemsk.	52 uczniów
	b) „ mniejszych posiadłości	3 „
	c) dzierżawców	4 „
	d) pryw. oficyalistów	7 „
	e) urzędników	11 „
	f) przedsiębiorców	1 „

5. Wiek uczniów nowo wpisanych:

15 lat	1 uczeń
16 „	5 uczniów
17 „	11 „
18 „	11 „
19 „	4 „

6. Ukończyło nauki przed wstąpieniem do zakładu:

a) prywatnego przygotowania	4 uczniów
b) z 4 klasą gimnazjalną	20 „
c) z 5 „ „	6 „
d) z 6 „ „	2 „

7. Przyjęto na rok I, na podstawie:

a) wstępnych egzaminów	8 uczniów
b) przedłożonych świadectw	19 „
c) repetentów	4 „
d) eksternistów	1 „

8. Wystąpiło w ciągu roku:

z roku I.	4 uczniów
„ „ II.	1 „
„ „ III.	1 „

Razem 6 uczniów

9. Z pozostałych przystąpiło z końcem roku do egzaminów:

na rok I.	28 uczniów
„ „ II.	19 „
„ „ III.	25 „

Razem 72 uczniów

10. z 28 uczniów roku I. złożyło egzamina:

a) z postępowaniem celującym	1 uczniów
b) „ „ bardzo dobrym	4 „
c) „ „ dobrym	9 „
d) do egzaminu poprawczego po wakacjach przypuszczono	7 „
e) z postępowaniem niedostatecznym z prawem powtarzania	3 „
f) z postępowaniem złym bez prawa powtarzania	4 „

11. Z 19 uczniów roku II. złożyło egzamina:

a) z postępowaniem celującym	1 uczniów
b) „ „ dobrym	10 „
c) do egzaminu poprawczego po wakacjach przypuszczono	4 „
d) z postępowaniem niedostatecznym z prawem powtarzania	4 „

12. Z 26 uczniów roku III. złożyło egzamina roczne:

a) z postępowaniem celującym	6 uczniów
b) „ „ bardzo dobrym	5 „
c) „ „ dobrym	15 „

13. Z ukończonych uczniów roku III:

a) złożyło egzamin główny	24 uczniów
b) zezwolono na poprawczy egzamin z 1 przedmiotu po 3 miesiącach	1 „
c) odstąpił od egzaminu głównego	1 „

W końcu nadmienić wypada, iż Dyrekcyja pośredniczyła, jak i po inne lata, w umieszczeniu ukończonych uczniów na praktyce gospodarczej po majątkach, których Zarządy zwróciły się o to do Dyrekcyi Szkoły.

Stan zdrowotny w Zakładzie należał do pomyślnych, jakoż z wyjątkiem jednej poważnej choroby ucznia, zakończonej zresztą wyzdrowieniem, nie był Zarząd Szkoły narażonym w tym względzie na większe troski i obawy.

Stypendya

pobierało ogółem 18 uczniów Szkoły czernichowskiej a mianowicie:

- z fundacyi Jana Maciągi o rocznych 300 zł. 4 uczniów = 1.200 zł.
- z fundacyi Kazimierza Prus Petryczyna o rocznych 125 zł. 5 „ = 625 „
- z fundacyi Piotra Więclawskiego o rocznych 150 zł. 3 „ = 450 „
- z fundacyi Tomasza Bo dziocha o rocznych 100 zł. 4 „ = 400 „

Do przeniesienia 2.675 zł.

	Z przeniesienia	2.675 zł.		
5. z fundacyi Napoleona Je-				
leńskiego o rocznych				
200 zł.	2	"	=	400 "
6. z fundacyi Agenora hr.				
Gołuchowskiego o ro-				
cznych 200 zł.	1	"	=	200 "
7. z fundacyi Kajetana hr.				
Lewickiego o rocznych				
200 zł.	1	"	=	200 "

Razem 3.475 zł

Należy z ubolewaniem skonstatować, iż pomimo wielkiej wyrozumiałości w kwestyi uiszczania należności szkolnych przypadających od rodziców uczniów funduszowi krajowemu, pomimo rozłożenia opłaty na dwie raty półroczne, znaczniejszej ilości rozdanych stypendyów i uwolnień od opłaty „czesnego“ znaczna część rodziców okazuje na tym punkcie opieszałość i nie dotrzymuje swych zobowiązań złożonych na piśmie. Zaległości ztąd urosłe były w roku ubiegłym znaczniejsze, a z przykrością podnieść należy, iż nawet energiczne wezwania Dyrekcyi o zwrot, należności dość rzadko osiągały pożądaný skutek.

Od czesnego zwolnił Wysoki Wydział krajowy:

w półroczu I	5 uczniów roku II.
" " "	11 " " III.
" " II.	6 " " I.
" " "	4 " " II.
" " "	10 " " III.

Kronika Zakładu.

Rok szkolny 1893/4 rozpoczął się dnia 2. września 1893 uroczystem nabożeństwem w miejscowym kościele parafialnym; nazajutrz odczytano uczniom przepisy obowiązujące ich w Zakładzie, 4. września odbyto egzamina poprawcze, zaś od 5. rozpoczęto regularne wykłady.

Z powodu, iż tak Dyrektor Zakładu jakoteż dwaj inni członkowie Grona nauczycielskiego w miesiącu wrześniu bawili na urloпах skutkiem choroby, rozdzielili pozostali członkowie grona wakujące lekcye pomiędzy siebie, przyczem ówczesny zastępca Dyrektora p. Marceli Białobrzęski objął dobrowolnie 7 godzin

tygodniowo nauki języka niemieckiego i geografii, co z wdzięcznością na tem miejscu podnosimy.

Gospodarzami na poszczególnych latach byli: na roku I. Profesor Trochanowski, w drugim półroczu Dr. Birkenmajer, na II. Profesor Sikorski, zaś na III. Profesor Kuhl.

W niedzielę i święta uczniowie prócz nabożeństwa w kościele parafialnym słuchali exhort ks. Kapelana, na których bywali także członkowie Grona nauczycielskiego, stale zaś i z obowiązku Profesorowie gospodarze klas.

W czasie wielkotygodniowym od 18 do 21 marca 1894 odbyły się rekolekcye uczniów, poczem przystąpili do spowiedzi Wielkanocnej; prócz tego odbyła się także w jesieni 1893 spowiedź uczniów.

W dniu 4 października, jako w dzień Imienin Najjaśniejszego Pana, odbyło się w kościele miejscowym uroczyste nabożeństwo, na którym byli obecni wszyscy profesorowie i uczniowie Szkoły. To samo dnia 19 listopada, jako w dniu imienin Najjaśniejszej Pani. Ferye Bożego Narodzenia trwały w ubiegłym roku szkolnym od 22 do 28 grudnia, wyjątkowo nieco krócej celem powetowania straty czasu, wynikłej rozjechaniem się uczniów w ostatnim dniu listopada. Jedna część uczniów powróciła jednak ze świąt dopiero w dniu 7 stycznia 1894.

Egzamina półroczne odbyły się w dniach 30. i 31. stycznia 1894 z przedmiotów, których nauka kończy się z końcem I. półroczu, a mianowicie z anatomii i fizjologii zwierząt, z fizjologii roślin na roku II., a z ustaw agrarnych na roku III.

W dniu 31. marca 1894 obchodziła Szkoła, podobnie jak i inne Szkoły średnie w kraju, uroczystość stułetniej rocznicy powstania Tadeusza Kościuszki.

Zarówno z innymi Zakładami naukowemi obchodziła młodzież tutejsza w końcu listopada 1893 tradycyjalny wieczorek Mickiewiczowski, stosownym odczytem, śpiewem, muzyką i deklamacją.

Dnia 16. maja 1894 wzięła Szkoła udział w pogrzebie śp. Jana hr. Tarnowskiego, byłego Marszałka krajowego, zastąpiona podczas tego smutnego obrzędu przez Dyrektora Dr. Łaszczyn-

skiego, profesora Dra Birkenmajera, oraz czterech uczniów.

Egzamina roczne (czerwcowe) odbyły się we wszystkich trzech latach w ciągu od 4. czerwca do 13. czerwca 1894; ostateczne posiedzenie klasyfikacyjne w dniach 14. i 15. czerwca. W jednej części tych egzaminów wziął udział delegowany przez Kuratoryę, Dr. Franciszek Karliński, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, oraz starszy inżynier krajowy Stanisław Chrzęszczewski.

Egzamin główny uczniów roku III. odbył się w dniach 16. i 18. czerwca 1894 w przytomności inspektora Szkół rolniczych c. k. Radey dworu delegata Kazimierza Laskowskiego i Dr. Antoniego Górskiego, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Zakończenie roku szkolnego nastąpiło dnia 15. czerwca uroczystem nabożeństwem oraz rozdaniem świadectw uczniom roku I. i II.; abiturycenci roku III. pozostali jeszcze przez pięć dni w Zakładzie celem odbycia egzaminu głównego, tak iż ostatecznie został rok szkolny w dniu 20. czerwca zamkniętym.

Wcześniejszy ten niż po inne lata termin zamknięcia, postanowionym został przez Wyseki Wydział krajowy ze względu na uzyskanie w ten sposób więcej czasu potrzebnego do wykonania znacniejszych przeróbek w starym budynku szkolnym.

Nagrodę z fundacyi śp. Napoleona Jeleńskiego (t. z. *viale*) w kwocie 70 zł. w. a. przyznała Świetna Kuratorya ukończonemu uczniowi III. roku Janowi Stasieniewiczowi, który — stosownie do warunków w testamencie czcigodnego fundatora wyrażonych — prócz pięknych postępów w naukach zawodowych — odznaczył się zarazem w przedmiocie języka i literatury polskiej.

Zbiory, muzea i laboratoria.

Zbiór geograficzno - historyczny.

W roku szkolnym 1893/4 zakupiono:

1. Mirosław Suchecki: Ziemia (globus).
2. André: Allgemeiner Handatlas, III. Auflage.
3. Jan Matejko: Poczet królów polskich zeszyt XIX — XXIII.

4. Dr. A. Petermann: Mittheilungen aus Justus Perthes geogr. Austalt, — 39 Band 1893.

5. Amand Schweiger - Lerchenfeld: Geografia powszechna ilustrowana, przełożył i uzupełnił Dr. Karol Jurkiewicz, zeszyt I—XIV.

Laboratorium chemii ogólnej.

W laboratorium chemii ogólnej odbywali ćwiczenia uczniowie I. roku w drugim półroczu (2 godziny tygodniowo) wykrywając na ciałach prostych rozpuszczalnych i nierozpuszczalnych we wodzie zasady i kwasy z równoczesnem powtórzeniem wszelkich reakcyj chemicznych na sole ważniejsze, które to reakcje były uczniom demonstrowane w toku wykładu chemii nieorganicznej.

Laboratorium chemii rolniczej.

W pierwszym półroczu uczniowie II. roku (2 godziny tygodniowo) wykrywali w ciałach złożonych odpowiednio im przygotowanych, ważniejsze zasady i kwasy, a na podstawie nabytej wprawy oznaczali jakościowo składniki ziemi, wody, różnych minerałów, skał i nawozów sztucznych; w drugim zaś półroczu wykonywali ilościowe oznaczenia kwasu fosforowego łatwo rozpuszczalnego w wodzie, azotu organicznego metodą Kjejdahla, azotu nieorganicznego w saletrze, siarkanie amonowym, potasu w różnych próbkach nawozów handlowych, — dochodząc zarazem zanieczyszczenia takowych.

Laboratorium technologiczne.

W laboratorium technologicznem (2 godziny tygodniowo) wykonywali uczniowie III. roku oznaczenie skrobi (uwagą Rajchmana) w różnych próbkach ziemniaków solną metodą Krakera, ilościowe oznaczenie cukru w burakach, wartość słođu; uskuteczнили oznaczanie tłuszczu w mleku metodą Soxletha, metodą chemiczną oznaczali wartość niektórych materiałów służących za paszę (słodzin, makuchów, kiełków) co do zawartości proteinowców, tłuszczu, popiołu i węglowodanów. Na przyrządzie Schwatza wydemonstrowano odpędzenie alkoholu z przygotowanego zacieru.

Dnia 17. stycznia odbyli uczniowie tegoż roku technologiczną wycieczkę do gorzelni w Ple-

szowie, a w ciągu jednodniowego tamże pobytu mieli sposobność przypatrzeć się wszelkim czynnościom gorzelniczym i urządzeniom gorzelni.

Stacya oceny nawozów sztucznych.

W ubiegłym roku szkolnym 1893/4 wykonał profesor chemii, kierujący stacyą oceny nawozów przeszło 60 rozbiórów.

Analizowane próbki rozdzielają się następująco:

Na mączkę kostną przypada	11
„ „ preparowaną i superfosfaty	28
„ „ żuźłową Thomasa	10
„ kainit	2
„ wodę	2
„ inne produkta rolnicze (buraki, torf, makuchy)	9
Razem	62

Z powyższych 62 rozbiórów różnych próbek wykonał kierujący 18 zupełnych rozbiórów nawozów handlowych na wezwanie Świetnych c. k. Sądów (w Tarnowie, Brzozowie, Sanoku) w sprawach karnych o zrodnię oszustwa.

Wykonany został również wszechstronny, ilościowy rozbiór wody źródlanej do picia sprowadzonej wodociągiem do Zakładu.

Stacya oceny nawozów sztucznych i innych produktów rolniczych, istniejących od lat trzech, dotąd nie ma żadnej dotacyi na pokrycie zakupna potrzebnych przyrządów i odczynników, a pokrywa to z dotacyi na laboratorium chemiczne.

Zbiór technologiczny.

Do zbioru technologicznego zakupiono: Waagę zwykłą z ciężarkami mosiężnymi, kilka lamp metalowych, dwa areometry do przyrządu Soxhleta.

Laboratorium chemii rolniczej.

Zakupiono sześć siatek mosiężnych w oprawie do przesiewania ziemi, szlamownik Knoppa i Schutzege.

Gabinet chemii ogólnej.

Do gabinetu i laboratorium chemii ogólnej sprowadzono następujące przyrządy:

Tygiel platynowy, 10 gr drutu platynowego, szczypce z końcami platynowymi, trzy przyrządy

do oznaczenia kwasu węglowego metodą Bunsena, przyrząd do oznaczenia azotu organicznego złożony z chłodnicy, dwóch kolb do destylacji, 12. kolbek do utleniania i dwóch odbieralników Erlenmajerowskich; dwa dokładne rtęciowe termometry, 10 pipet, kilka kolb litrowych i cylindrów szklanych z podziałką, blaszkę srebrną, lampę spirytusową do badań spektralnych, przyrząd do ekstrakcyi tłuszczu, nadto uzupełniono zbiór preparatów chemicznych potrzebnych do wykładu i sprowadzono znaczniejszą ilość naczyń ze szkła i porcelany.

Z dotacyi na gabinet i laboratorium chemii ogólnej zakupiono dzieło: „Grundlagen der Chemie von der Dr. D. Mendelejeff“, a prenumerowane jest czasopismo „Chemiker-Zeitung“.

Gabinet fizyki.

Z przybytków do gabinetu fizyki należy w pierwszym rzędzie wymienić termometer rejestrujący (samopis) Richard'a, który lubo przeznaczony głównie do użytku tutejszej stacyi meteorologicznej, musi tutaj być wymienionym, skoro na zakupno tego ważnego narzędzia musiała być użyta znaczniejsza część skromnej dotacyi na gabinet fizyczny, gdyż sama stacya meteorologiczna rozporządza tylko niepokądnym fundusikiem (20 zł.) na roczne opędzenie swych potrzeb.

Zakupiono dalej kilka przyrządów do hydrostatyki, dwa większe ciepłomierze W. J. Rohrbeka z Wiednia, kilka drobniejszych narzędzi, oraz zarządzone dwie reparatury.

Nabyto również kilka książek z zakresu przedmiotu dla posiłkowania się nimi przy wykładach, względnie doświadczeniach fizyki; kilka innych takich dziełek wpłynęło też i z daru. Z darowizny przybył także do skromnych tych zbiorów mały aparat indukcyjny z baterią węglową.

Eksperymenta ograniczały się oczywiście jedynie dla tak zwanych szkolnych doświadczeń ilustrujących poszczególne zjawiska i prawa przyrody. Wykonywanie samodzielnych eksperymentów i badań fizycznych przez uczniów nie może być zadaniem szkoły tutejszej, a w ogóle żadnej szkoły średniej. Zresztą sam arcyszczupły lokal gabinetu i niedostateczność dotychczasowego urzą-

dzenia wewnętrznego (mały pokójek w którym ani myśleć o urządzeniu amfiteatralnem, brak okiennic wewnętrznych i t. p.) utrudniał wykonywanie nawet zwykłych demonstracyj fizycznych. Spodziewane w najbliższej przyszłości powiększenie lokalu ułatwi niezawodnie spełnienie zadania jakie wypada w udziale nauce fizyki doświadczalnej w szkole tutejszej.

Stacya meteorologiczna.

Prócz termografu Richarda, o którym mowa przy gabinecie fizyki, zakupiono jeden zapasowy termometr do celów meteorologicznych (na przypadek uszkodzenia jednego z dwóch ciepłomierzów psychrometru), zarządono reparaturę ombrometru i oddano do oczyszczenia barometr lewarowy Koppeller'a, którym stacya przez cały szereg lat (od 1881) się posługiwała. Anemometr (wiatromierz) zakupiony przed kilku latami oczekuje dotąd jeszcze ustawienia we właściwym miejscu (na szczyt dachu), z czem się zwlekało w obec oczekiwanych przeróbek starego budynku i translokacji gabinetów, względnie stacyi meteorologicznej. Wodoskaz na pobliskiej Wiśle zerwany powodzią wiosenną przed dwoma laty niedoczekał się dotąd rekonstrukcyi z powodu miejscowych trudności zabezpieczenia pała wodoskazowego przed naciskiem kry w czasie pęknięcia lodów.

Stacya meteorologiczna tutejsza ukończyła 18 rok swego istnienia i nieprzerwanej działalności. Terminy obserwacyjne (7 rano, 2 popołudniu, i 7 wieczór) zachowano te same co i w latach ubiegłych; dzięki termografowi otrzymano dla najważniejszego elementu meteorologicznego, jakim jest temperatura powietrza, kilka tysięcy obserwacji godzinnych (w dzień i w nocy), które porównane z Krakowskimi, pozwalają wglądać szczegółowo w jakość przebiegu dziennych i rocznych zmian ciepłoty.

Materyały naukowe stacyi są publikowane w sprawozdaniach c. k. Komisji fizyograficznej; na ich podstawie możnaby już dzisiaj przystąpić do opracowania monografii stosunków klimatycznych Czernichowa i okolicy. Prócz właściwych dostrzeżeń meteorologicznych prowadziła stacya, jak i w poprzednich 13 latach,

regestr spostrzeżeń fitofenologicznych t. j. dostrzeżonych objawów w świecie roślinnym i zwierzęcym (pora listnienia, kwitnienia, owocowania, opadania liści i t. d.); nadto wyznaczono natężenie i nachylenie magnetyczne dla Czernichowa zapomocą narzędzi przez c. k. Komisję fizyograficzną na ten cel uprzejmie wypożyczonych.

Laboratoryum roślinno - fizyologiczne.

Do laboratoryum roślinno - fizyologicznego dla demonstratowania uczniom zjawisk fizyologicznych roślin sprowadzono przyrząd do uwidocznienia wydzielanego przez rośliny tlenu, przyrząd służący do okazania parowania wody z roślin i trzy wielkie słoje do hodowli wodnych roślin. W laboratoryum tem wykonywano obserwacye nad sztucznem zarażaniem pędaków chrabąszcza przez grzybek *Bothrytis tenella*, oraz złączonej w laboratoryum roślinno - fizyologicznem stacyi oceny nasion zbadano 60 próbek nadesłanych przez firmy kupieckie i właścicieli ziemskich. W 33 nadesłanych próbkach oznaczono siłę kiełkowania nasion, a w 27 zawartość kianianki.

Zbiór hodowlany.

Dla zbioru hodowlanego zakupiono sześć starannie wykonanych modeli z gipsu firmy Landsberg w Berlinie, przedstawiających następujące rasy, a względnie odmiany bydła rogatego, dwa modele bydła oldenburgskiego, dwa modele bydła Angeln i dwa modele bydła Wilstermarsch

Zbiór mleczarski.

Dla zbioru tego zakupiono kierznię holztyńską, kołyskową i kierznię Lavoisy'ego, jakoteż 4 ulepszone laktobutyrometry Marchand'a z wszelkimi przyborami.

Pracownia mleczarska.

W pracowni tej oznaczali uczniowie III. roku pod kierownictwem nauczyciela dla nauki mleczarstwa tłuszcz sposobami, które w praktyce mleczarskiej są najwięcej w użyciu jak również brali czynny udział przy uzyskiwaniu śmietanki zapomocą wirówek ręcznych i wyro-

bie masła ze śmietanki słodkiej, śmietany kwaśnej i mleka kwaśnego.

Zbiór wetenaryjny.

Do zbioru weterynaryjnego przybyły w roku szkolnym 1893/4 cztery narzędzia mianowicie: kleszcze z wysuwalnymi potrójnymi zębami i trzema łopatkami do spajania szczelin kopytowych lub racicowych. — Do apteki przybyły leki i opaski.

W ciągu ubiegłego roku szkolnego odbyto 37 demonstracyi na żywych zwierzętach mianowicie: na 26 koniach i 11 krowach, oraz wykonano przy współudziale uczniów 9 operacyi z tych 8 krwawych; wykonano dwie sekcyje.

Pracownia rolnicza.

Pracownia rolnicza zaopatrzoną została w trzy szlamowniki systemu Kühn-Wagner i odpowiedni komplet sit dla mechanicznej analizy ziemi. Sprawiono też pewną ilość naczyń i przyrządów do ilościowych chemicznych rozbiórów produktów z półka doświadczalnego. W obec braku środków niepodobnem było sprowadzenie potrzebnych odczynników, których pracownia wcale nie posiada a gdy pomieszczenie zbioru nie pozwalało na dokonywanie prac chemicznych, żadna większa praca w tym kierunku dokonana być nie mogła. W najbliższej przyszłości, o ile fundusze na cele pracowni rolniczej zostaną przyznane, będzie mogła ona normalnie funkcjonować. Jak dotąd pracownia rolnicza tuli się przy zbiorze rolniczym i z jego dotacyi spędza swe potrzeby.

Laboratorium roślinno fizyologiczne, mające zresztą na oku cele mniej specjalne niż pracownia rolnicza, zostaje pod zawiadownstwem profesora historii naturalnej, a skromna jego dotacya zaledwo że jest dostateczną na pokrycie własnych potrzeb. Wstawienie do budżetu na rok 1895 odpowiedniej kwoty na wyłączne cele pracowni rolniczej musi Dyrekeya uważać za rzecz bardzo pożądaną, inaczej bowiem półko doświadczalne nie posiadałoby nawet racyi bytu.

Demonstracyi laboratoryjnych rolniczych po których należy się spodziewać bardzo dodatnich skutków, a na które plan nauki wyznacza 4 godziny tygodniowo w zimowem półroczu, dla braku odpowiedniego pomieszczenia i środ-

ków było zaledwie kilka, a godziny przeznaczone na ten cel, musiałyby być wypełnione wykładem lub repetycją. Skutkiem rozszerzenia budynków szkolnych, Wysoki Wydział krajowy przeznaczył odpowiednie pomieszczenie dla pracowni rolniczej. W roku więc 1894/5, skoro pomieszczenie to zostanie uskutecznione demonstracye staną się możliwemi jeżeli i środki zostaną po temu przyznane.

W roku szkolnym 1893/4 dokonała pracownia 12 analiz mechanicznych gleby i podglebia pochodzących bądź z pola doświadczalnego bądź z pól folwarcznych, których rezultaty po odpowiedniemu uzupełnieniu analizą chemiczną zostaną ogłoszone drukiem.

Prócz tego wykonano tu badania nad niszczeniem zarodników śnieci (*Tilletia Ustilago*) u zbóż za pomocą wody ogrzanej do 56°C. i badano wpływ moczenia ziarna surowego w nafcie, jako środka mającego chronić przed szkodnikami zwierzęcymi. Sprawozdania z tych badań ogłoszono drukiem.

Muzeum rolnicze.

Muzeum rolnicze zostało wzbogaconem dwoma nowemi zielnikami, kilku okazami szkodników zwierzęcych oraz licznemi preparatami mikroskopowemi grzybków pasożytujących na roślinach uprawnych. Na półku doświadczalnym niepodobna było w roku bieżącym rozpocząć dla braku funduszy nie tylko jakiegokolwiek doświadczeń na szerszą skalę ale nawet nie można było urządzić kilkunastu zajęć demonstrujących uprawę roślin powszechnie w kraju uprawianych a nie uprawianych w najbliższej okolicy na który to cel półko doświadczalne w pewnej części powinno być przeznaczonem. Ograniczono się więc tylko na wykarczowaniu drzewek dawnych sadów włociańskich zasypaniu dołów wyrównaniu i oczyszczeniu z chwastów oddanej do dyspozycyi części pola, a przytem uprawiono 10 odmian ziemniaków od pana Dołkowskiego z Nowej wsi i założono kulturę *Polygaum sachalinense* i *Lahyrus silvestris*. Naturalnie że o wartości użytkowej zarówno ziemniaków krajowego hodowcy jak i wymienionych wyżej nowych roślin pastewnych dopiero po kilku latach można będzie coś stanowczo orzec.

Zbiór machin i narzędzi rolniczych.

Zbiór machin i narzędzi rolniczych wzbogacony został w ciągu bieżącego roku szkolnego następującymi okazami: Pług Mayfartha ramowy na stołach, dwuskibowy, w którym jeden z ustrojów zastąpionym być może pogłębnikiem spulchniającym podglebie równocześnie z orką wykonywaną ustrojem drugim. W razie potrzeby użycia pługa do orki głębszej — ustrój prawy może być odjętym a zastąpiony podrzynaczem.

Z powodu odpowiedniego zestawienia kół na których cała rama wraz z ustrojami i ziemią przesuwaną się po odkładnicach w czasie orki spoczywa — pług wymaga znacznie mniejszej siły pociągowej aniżeli inne tę samą pracę wykonujące. — Resztę dotacyi zużyto na zakupno machin dla stodoły w połączeniu z dotacją nadzwyczajną, na ten cel uchwaloną. — Skutkiem tego sprawiono prócz nowego kieratu dzwonowego systemu Claytona & Shuttlewortha, nową „Polską wialnię“ do młocarni sżyftowej, którą w zupełności zrestaurowano. Przeprowadzono nadto poziomy wał transmisyjny górą przez całą szerokość (10 m.) stodoły z pięcioma kołami pasowymi do poruszania nowo zrekonstruowanej siewkarni Benthala umieszczonej nad dołem Goffarda do cięcia końskiego zębu, — do zwykłej siewkarni drugiej do cięcia słomy na siewkę, nadto do młynka o wielkim kamieniu francuskim do mielenia osypki i małego śrutownika systemu Smeji. Z dotacyi tej sprawiono nadto wyborną siewkarnię do ruchu ręcznego przy pomocy nogi, dla użytku stajennego do chwilowego przygotowania karmy zielonej i t. p.

Biblioteka i czasopisma.

Następujący wykaz zawiera przybytki biblioteczne, bądź ze zakupna, bądź też z darowizny pochodzące w ciągu upłynionego roku szkolnego.

Z działu III. „Język, Literatura i Sztuka“ zakupiono książek 8, tomów 9.

Z działu IV. „Beletrystyka“ przybyło książek 69, tomów 12, z tych kupiono 10 książek w 21 tomach, a reszta t. j. 59 książek w 81 tomach pochodzi z dobrowolnych składek uczniów.

Z działu V. „Historja powszechna i polska“ kupiono książek 14 w 19 tomach.

Z działu VI. „Geografia“ książek 3, tomów 3 zakupiono.

Z działu VII. „Matematyka“ kupiono 5 książek w 6 tomach.

Z działu VIII. „Nauki przyrodnicze“ kupiono książek 10, tomów 12.

Z działu IX. „Gospodarstwo wiejskie“ kupiono książek 24, tomów 27.

Z działu X. „Technologia“ kupiono książek 1, tomów 1.

Z działu XIII. „Ekonomia społeczna, Statystyka“ kupiono książek 6, tomów 14.

Z działu XIV. „Podręczniki szkolne“ kupiono książek 19, tomów 19.

Z działu XV. „Wydawnictwa peryodyczne“ przybyło z daru Akademii umiejętności w Krakowie książek 27 w 27 tomach.

Stan innych działów (I, II, XI, XII) bibliotecznych pozostał niezmiennym.

W roku 1893 były prenumerowane następujące pisma peryodyczne. „Przegląd polski“, „Czas“, „Economista“, „Wiener landwirtschaft. Zeitung“, „Landwirthschaftliche Jahrbücher“, „Die Landwirthschaftlichen Versuchsstationen“, „Botanisches Centralblatt“, „Naturwissenschaftliche Rundschau“, „Journal d' Agriculture pratique“, „Zeitschrift für anal. Chemie“, „Kosmos“, „Zeitschrift für Meteorologie“, „Ziemiannin“, „Tygodnik rolniczy“, „Rolnik szlaski“, „Rolnik“, „Przegląd weterynarski“, „Milch-Zeitung“, „Gorzelnik“ i „Deutsche landwirtschaftliche Presse“. Nadto niektóre zbiory, względnie laboratoria prenumerowały z własnych fundusów, inne jeszcze publikacje peryodyczne jak „Botanische Zeitung“, „Forschungen auf dem Gebiete der Agriculturphysik“ i „Chemiker Zeitung“.

Akademia Umiejętności w Krakowie obdarzała nas w roku ubiegłym cennymi publikacjami pochodzącymi z własnego wydawnictwa; przybyło w ten sposób 27 tomów dzieł należących do różnych dziedzin naukowych, głównie historycznych i przyrodniczych.

Z daru Wysokiego Wydziału krajowego przybył nowy tomik Wykazu stanu wód na rzekach oraz spadów atmosferycznych w kraju, obszerny tom publikacji krajowego biura statystycznego; niemniej też z daru pochodzą niektóre publikacje Wysokiego c. k. Ministerstwa rol-

nictwa, jak wreszcie wielka publikacja c. k. centralnego Zakładu meteorologicznego w Döbling pod Wiedniem.

Wszystkich razem dzieł w roku szkolnym 1893/4 przybyło 176 w 249 tomach. Liczba ogólna wszystkich dzieł znajdujących się w bibliotece tutejszej wynosi 2.087, zaś liczba tomów dochodzi do 2.600. Najliczniej przedstawiają się przybytki w dziale beletrystyki, co się tem tłumaczy, iż uczniowie złożyli dobrowolnie 65 zł. 50 ct. na ręce p. Marcelego Białobrzeskiego ówczesnego zastępcy dyrektora Szkoły, za którą to kwotę zakupiono znaczniejszą liczbę dzieł z działu beletrystyki. Godzi się też zaznaczyć, że uczniowie zwłaszcza roku III. korzystali przeważnie z dzieł treści zawodowej. Ze skromnej dotacji bibliotecznej, dział IV. zresztą nie albo nader mało korzystał w latach ubiegłych, a gdy wiele tomów tego działu zdefektowanych jak to ostatnie skontrum biblioteki wykazało, byłoby rzeczą nader pożądaną, aby budżet przyszłoroczny przeznaczył jakąś kwotę pieniężną na uzupełnienie defektów bibliotecznych, o co już zresztą Dyrekcyja przy sposobności przedkładania preliminarza Szkoły usilnie upraszała. W ten sposób daną zostałaby możność, aby uczniowie w godzinach wolnych od pracy obowiązkowej mogli się zapoznać z ważniejszymi i lepszymi autorami polskimi, z kwoty tej możnaby bowiem również zakupić kilka lepszych dzieł literatury polskiej, a resztę obrócić na skompletowanie defektów.

Pozycye w budżecie szkolnym umieszczone na przykupno dzieł, na oprawę książek i na prenumeratę czasopism wyczerpano do szczytu, a pomimo tego dawała się uczuć dotkliwa potrzeba zaopatrzenia biblioteki w pewną ilość dzieł zawodowych i przyrodniczych, których — skrupowani cyfrą budżetową — nie mogliśmy sobie pozwolić z powodu ich kosztowności. W tym celu Dyrekcyja w projekcie preliminaryum budżetowego na rok 1895 upraszała gorąco o powiększenie ogólnej dotacji bibliotecznej, która nawet na rok bieżący z 300 zł. na 250 zniżoną została.

Z uwagi, że biblioteka miała być przed otwarciem roku szkolnego 1894/5 przeniesioną do innego niż dotąd lokalu, udała się Dyrekcyja z prośbą do Wysokiego Wydziału krajowego o udzielenie pewnej kwoty, aby można było przy

tej sposobności przeprowadzić skontrum i uporządkowanie biblioteki, do czego Wysoki Wydział krajowy się przychylił przeznaczając na ten cel 20 zł., co zostało użytem na przynajęcie pomocy, a biblioteka w ciągu kilkunastu dni wakacyjnych została przeniesioną, uporządkowaną i przeskontrowaną. Książki bywają uczniom wydawane przez ks. kapelana jako zawiadowcę biblioteki każdej niedzieli.

Wycieczki naukowe.

Ze zaproszenia Komitetu urządzającego Wystawę rolniczą dla Księstwa Cieszyńskiego skorzystała Szkoła czernichowska wysyłając uczniów roku III. pod przewodnictwem pp. profesorów Wojciechowskiego i Piotrowskiego na tę wystawę — w dniach 4—8 października 1893 celem szczegółowego zwiedzenia wystawy i pouczenia uczniów o stanie i postępach kultury rolniczej w Ks. Cieszyńskim. Prócz tego pod przewodnictwem ks. kapelana Władysława Jelonka udali się tam także uczniowie II. roku mniej dla studyów jak raczej dla samego zwiedzenia wystawy.

W dniu 17. stycznia 1894 odbyli uczniowie III. roku pod przewodnictwem profesora Karola Trochanowskiego naukową wycieczkę do Pleszowa (Wielkiem Ks. Krakowskiem) majątku p. Attesländera celem zwiedzenia urządzeń gorzelnianych.

Dnia 10. maja 1894 pod przewodnictwem pp. profesorów Kuhla i Trochanowskiego zwiedzili uczniowie II. roku skład narzędzi i machin rolniczych firmy Claytona et Shutlewortha, dalej Zieleniewskiego fabrykę machin i odlewnię, oraz fabrykę sztucznych nawozów Schönberga i Fränkla w Dąbiu pod Krakowem.

Ubolewać żywo należy, iż zamierzona w kwietniu, a na dzień 7. maja 1893 projektowana, wycieczka naukowa do Dzikowa majątku nieodżałowanej pamięci J. E. Jana hr. Tarnowskiego do skutku przyjść nie mogła, z powodu choroby czcigodnego dziedzica dóbr Dzikowskich, która się zakończyła tak bolesną dla kraju stratą byłego Marszałka i Prezesa Towarzystwa rolniczego.

Natomiast odbyła się naukowa wycieczka uczniów III. roku w dniach 21—24 maja 1894 do Pszczyzny (Pless) do majątku fideikomisowego

Księcia na Pszczynie (Szląsk pruski), pod przewodnictwem profesora Piotrowskiego i Wojciechowskiego, w towarzystwie wiceprezesa Kuratorji Szkoły profesora Dra Antoniego Górskiego.

Zwiedzono mleczarnię parową, gorzelnię, urządzenia folwarczne Kempa, Rudoltowice, Mizerau i Krier, dalej wielkie obszary najrozmaitszych kultur torfowych, wielką stadninę i t. d., doznając na każdym kroku ze strony Zarządu wielkiej uprzejmości i nadspodziewanej gościnności. -- W ciągu całego pobytu towarzyszył i udzielał uczestnikom wycieczki bardzo pouczających wyjaśnień Dyrektor gospodarstwa, Rada ekonomiczny Ziegert. Wycieczkę tę poprzedziło zwiedzenie urządzeń gospodarczych w Zatorze majątku Augusta hr. Potockiego (w dniu 21. maja 1894), gdzie uczestnikom wycieczki nie tylko ze dostarczono wyczerpujących informacji i różnorodnego pouczenia, ale zarazem zgotowano im najgościnniejsze przyjęcie.

W dniu 19. czerwca (1894) i następnych udali się uczniowie III. roku zaraz po odbyciu egzaminu głównego na krajową Wystawę do Lwowa, a to pod przewodnictwem pp. Dra Łaszczyńskiego i profesora J. S. Sikorskiego otrzymawszy na ten cel specjalny zasiłek z funduszu krajowego (rozp. Wysokiego Wydziału krajowego z dnia 8. czerwca 1894, L. 25.255).

Tak Wysokim Władzom szkolnym, jak i wszystkim tym P. P. Panom, którzy raczyli udzielić swej gościnności uczniom Szkoły rolniczej, przyjmując ich w towarzystwie profesorów celem demonstrowania urządzeń gospodarczych w swych posiadłościach, a w ten sposób dopomogli do spełnienia zadania naszej Szkoły, składa Dyrekcyja najpowinnościwszą dziękuję.

Prace naukowe.

Dr. Ludwik Birkenmajer ogłosił drukiem:

1. Pomiary magnetyczne w Tatrach (część I. pracy poruczonej autorowi przez c. k. Komisję fizyograficzną, a rozłożonej na kilka lat z rządu). Ogłoszone w Rozprawach krakowskiej akademii umiejętności; wyciąg w sprawozdaniach c. k. Komisji fizyograficznej.
2. Marcin Bylica z Olkusza, monografia z działu

historji nauk matematycznych w Polsce XV. wieku, (ogłoszone w Rozprawach Wydziału matem. — przyrodniczego Akademii Umiejętności w Krakowie).

3. Sprawozdania o postępie nauk matematycznych itd. ogłoszone w miesięczniku p. t. „Kosmos“ wychodzącym we Lwowie.
4. Hydrografia i termografia jezior tatrzańskich; praca konkursowa (dotąd w rękopisie, uwieczniona nagrodą konkursową im. Mikołaja Kopernika przez Akademię Umiejętności w Krakowie na publicznem posiedzeniu dnia 5. maja 1894).

Prof. J. T. Sikorski ogłosił drukiem następujące prace:

1. Doświadczenia z koniczyną amerykańską.
2. Fascyjacya u buraków nasiennych.
3. Ochrona ziemiaków przed zarazą (Phytophthora infistans).
4. Nowa metoda niszczenia zarodników śnieci u zbóż.
5. Moczenie ziarna suszonego w nafcie, jako środek przeciwko szkodnikom.
6. Kilka uwag w kwestyi ceny i kupna nawozów pomocniczych.

Prace te pomieszczone zostały w warszawskim „Rolniku i Hodowcy“, a prócz tego wyszły w oddzielnej odbitce nakładem redakcyi „Rolnika i Hodowcy“ w Warszawie p. t. Sprawozdanie z prac laboratoryjnych i doświadczeń polowych, 8" str. 60.

Prof. Karol Trochanowski ogłosił drukiem:

Wszechstronny chemiczny rozbiór wód mineralnych ze źródła Karola, Amelii, Emmy w Iwoniczu.

Rzecz odczytana na posiedzeniu Komisji przemysłowo-lekarskiej Towarzystwa lekarskiego Krakowskiego ogłoszona drukiem, nakładem Zakładu zdrojowego w Iwoniczu.

Profesor Dr. Franciszek Stefczyk ogłosił drukiem:

1. Przewodnik handlowy dla użytku sklepów Kółek rolniczych i w ogóle handłów mieszanym towarów.
2. Handlowa działalność Kółek rolniczych w Galicyi, (Ekonomista Polski, kwiecień i maj 1894 — osobna odbitka).

3. Spółkowe kasy oszczędności i pożyczek systemu Reiffeisena (Kalendarz asekuracyjno-ekonomiczny na rok 1894).

4. Licytacje sądowe posiadłości włościańskich i małomiejskich w Galicyi w latach 1885 do 1889 („Ekonomista Polski“ za sierpień i wrzesień 1894, osobne odbicie).

Docent Dr. Walentowicz ogłosił drukiem dwie prace pod tytułem „Przyczynek do powstania promienicy u bydła“, oraz „Rzecz z psychologii zwierząt“, Lwów, „Przegląd weterynarski“ 1894. r.

Profesor M. Wojciechowski ogłosił drukiem następującą pracę sprawozdawczą: „Galizien im Jahre 1893 Westgalizien v. H. H. Hitschmann, die Land und Forstwirtschaft in Oesterreich Ungarn“ z r. 1894. str. 170—178 sprawozd.

Budowle, przebudówki i t. d.

W czasie od 1883 po koniec roku 1894 zaprojektowane i wedle planów profesora tutejszej Szkoły p. Konrada Kuhla i pod jego kierownictwem wykonane zostały na mocy odnośnych rozporządzeń Wysokiego Wydziału krajowego następujące budowle w krajowej Szkole rolniczej w Czernichowie:

1. Rekonstrukcja gmachu szkolnego wraz z dobudowaniem prawego skrzydła gmachu w r. 1893.
2. Przeistoczenie i rozszerzenie domu dla 4 profesorów (1886. roku).
3. Przeistoczenie i rekonstrukcja „leśniczówki“ dla dwóch profesorów (1884).
4. Brama główna wjazdowa i mur frontowy (1885 r.)
5. Rekonstrukcja i kompletne przeistoczenie stajni dla koni, krów i owczarnia (1890 r.) po zupełnem przebudowaniu.
6. Stodoła z halą machin i dołem Gofferda z kompletnem urządzeniem wewnętrznem (1893 r.)
7. Świniarnia (budynki dla trzody chlewnej) (1891—1893).
8. Muzeum i Magazyn machin i narzędzi rolniczych.
9. Nowy gmach Internatu dla 75 uczniów wraz kaplicą z wodociągami i parowem

ogrzewaniem oraz kompletnem wewnętrznem urządzeniem.

10. Lodownia i pralnia przy Internacie.

Przez cały przeciąg ubiegłego roku szkolnego Internat był jeszcze połączony ze Szkołą w jednym (starym) budynku, prowadzone jednak bardzo energicznie roboty około wykończenia nowego budynku pozwalają w najbliższej już przyszłości oczekiwać rozgoszczenia się Szkoły (sal wykładowych, gabinetów, laboratoryów, biblioteki i t. d.) i Internatu dwóch odrębnych lubo połączonych ze sobą budynków. — W jesieni roku 1893 ukończono roboty około wodociągu, a w ten sposób zaopatrzono Zakład dostanio we wodę ze źródeł wytryskających w odległości 1/2 kilometra od Zakładu.

Nie przystąpiono w roku ubiegłym do przybudowania północnego skrzydła domu „leśniczówka“ zwanego, a mieszczącego w sobie pomieszkania dwóch profesorów, gdyż wszystkie siły techniczne skierowane były do pilnej roboty około wykończenia nowo wzniesionej budowli Internatu.

Ogród warzywny, pomologiczny, plantacja, wikliny i chmielnik.

W ogrodach z ważniejszych robót wykonano: podwyższono nowo przyłączony kawałek ogrodu zbyt wilgocony i założono nowo szpararnię. Warzyw wyprodukowano ogólnej wartości za 460 zł. i za tyleż sprzedano częściowo kuchni Zakładowej, częściowo innym odbiorcom.

W ogrodzie pomologicznym część starych szkólek została wykarczowana, drzewka silniejsze sprzedane, słabsze przesadzono na inne stanowiska, zaś egzemplarze wybrakowane zostały miejscowym włościanom rozdane, tym mianowicie którzy okazywali chęć sadzenia.

Szkółki poprzedniego roku założone zao czkowano lub zaszczepiono z bardzo pomyslnym rezultatem, tak iż jednoroczne pędy są długie na 1 1/2 metra.

Drzew wysokopiennych i karłowych sprzedano za gotówkę za 376 zł., dla braku fundu szów nowe szkółki nie mogły być założone.

Podwórze zakładowe przedstawiało zwłaszcza w części budującego się podówczas nowego gmachu, jedną kupę gruzów, po których uprzątnięciu nowe trawniki założono, a drogi popsute dowozem materiału budowlanego — naprawiono.

W plantacjach wikliny zrównano doły powstałe podczas sypania wału ochronnego, ziemię w tem miejscu przekopano i na nowo wiklinę posadzono.

Prócz tego zregulowano 1854 kwadratów sążni pod nową kulturę obsadzając ją 18.000 sztuk sadzonek.

Nowa ta kultura została prawie w całości przez tegoroczny wylew czerwcowy wymuloną chociaż znów w innych miejscach przyniósł wylew korzystne rezultaty: o tyle iż zniknął zupełnie szkodnik (*Phratrera vitelinae*), niszczało wiele chwastów a wreszcie osłabiona wiklina (skutkiem późnego wycinania) po powodzi znacznie się poprawiła.

Chmiel w roku 1893 udał się bardzo pięknie, a pomimo starości chmielarni oraz braku nawozu wydał 198 klg sprzedanych w kraju za 455 zł. 40 ct. Chmielarnia tutejsza jest już wyzerpaną i w roku przyszłym potrzeba będzie pomyśleć o założeniu nowej.

F o l w a r k.

(Według dat dostarczonych przez miejscowego ekonomę).

Folwark krajowej Szkoły rolniczej czernichowskiej posługuje się w polu dwoma płodozmianami 1. Łazy, 2. Żakowiec.

Na pierwszym o przestrzeni 27 morgów gleby ornej jest następujący płodozmian:

(gnój)	1. Kartofle
	2. Owies
	3. Koniczyna
(400 klg. superfosfat)	4. Przenica
(gnój)	5. Koński ząb
	6. Jęczmień
(gnój)	7. Bobik
	8. Przenica
	9. Przelot.

Na drugim o przestrzeni 25 morgów:

(gnój)	1. Kartofle
	2. Seradella
(Łubin)	3. Żyto
	4. Owies
	5. Koniczyna
	6. Koniczyna
(Łubin)	7. Żyto.

W skutek tego rozkładu wypadło na rok 1893/4 na Łazach: kartofli . . . 3 morgi

owasa	3	"
przenicy	6	"
koniczyny	3	"
końskiego zębu	3	"
jęczmieniu	3	"
bobiku	3	"
przelotu	3	"
Razem	27	morgów.

Na Żakowcu: kartofli . . . 2 morgi

mieszanki	1	"
seradelli	3	"
żyta	6	"
owasa	5	"
koniczyny	8	"
Razem	25	morgów.

Prócz tych objętych powyższym płodozmiannem pól — jest jeszcze jedna parcela t. z. „Sadzawki“ rozległości 4 800 kwadratowych sążni, która zajęta jest pod kulturę łąkową.

Zebrano w roku 1894:

przenicy	83 kóp	wydały	ziarna	96.00	ctn.
żyta	65	"	"	46.00	"
jęczmieniu	23	"	"	26.00	"
owasa	100	"	"	82.00	"
bobiku	50	"	"	39.00	"
koniczyny i traw				205.00	"
końskiego zębu ukiszzonego systemu					
Goffarda				896.00	"
kartofli				344.00	"
buraków i marchwi				180.00	"

Wszystkie wyżej wymienione produkta zostały częścią obróconą na własne potrzeby jak na: ordynaryę, zasiewy, karmę dla krów, trzody chlewnej i owiec — częścią zaś sprzedane zostały na potrzeby szkoły, lub też innym poza obrębem gospodarstwa będącym konsumentom, tak że dniem 1 lipca 1894 nie było żadnego remanentu.

Rachunek inwentarza żywego:

a) Krowy:

Ilość na dniu 1. lipca 1893 krów rasy Ju- rasowej odmiany Simmenthal	9 sztuk
buhaj	1 "
cieląt	2 "
Razem	12 sztuk ;

od dnia 1. lipca 1893 do 1. lipca 1894 z ociełenia przybyło	8 "
Ogólny całoroczny przychód	20 sztuk.

Ubytek w czasie od 1. lipca 1893 do 1. lipca 1894:	
sprzedano na rzeź krowę	1 "
" " " cieląt	4 "
" na chów cieląt	1 "
padła wskutek śmierci płodu	1 "
Razem ubyło	7 sztuk.

Pozostało z dniem 1. lipca 1894 13 sztuk,
a mianowicie: 1 buhaj, 7 krów i 5 cieląt.

b) Konie:

Ilość na dniu 1. lipca 1893:	
wałachów	5 sztuk
źrebiczka	1 "
Razem	6 sztuk
w ciągu roku kupiono	2 "
Ogólny całoroczny przychód	8 sztuk ;
od 1. lipca 1893 do 1. lipca 1894	
sprzedano włościanom 2 konie i 1 źre- biczkę	3 "
Pozostaje z dniem 1. lipca 1894 koni	5 sztuk.

c) Owce:

Co do owiec, to rok 1893/4 nie był dla
nich pomyślnym; mokre lato było przyczyną, że
znaczna ich część uległa motylicy.

I tak:

Stan owiec z dniem 1. lipca 1893:	
baranów	2 sztuk
maciorek	8 "
jagniąt	3 "
Razem	13 sztuk ;

z przeniesienia . 13 sztuk
od 1. lipca 1893 do 1. lipca 1894

przybyło z okocenia	6 "
Ogólny całoroczny przychód	19 sztuk.
Ubytek: od 1. lipca 1893 do 1. lipca 1894 sprzedano	7 sztuk
Padło na motylicę	5 " 12 "
Pozostałość z dniem 1. lipca 1894	7 sztuk.

d) Trzoda chlewna:

Stan z dniem 1. lipca 1893:	
kiernozów	2 sztuk
macior	3 "
wieprzków	38 "
Razem	43 sztuk ;

w ciągu roku przybyło:

przez urodzenie	72 "
przez zakupno	5 "
Ogólna ilość przychodu	120 sztuk.

Z tego sprzedano	45 sztuk
zmariało po urodzeniu	8 " 53 "
Pozostałość z dniem 1. lipca 1894	69 sztuk.

Nadmienić jeszcze wypada, iż w ciągu upły-
nionego roku szkolnego dokonano pewnych zmian
w wewnętrznym urządzeniu stodoły, sprawiono
nowy kierat dzwonowy, który może być użytym
do poruszania kilku machin jak: sieczkarnię,
młóćarni i z wialnią i śrótownika w tym celu
stałe umieszczonych w stodole.

Prócz tego skorzystano z wodociągu szkol-
nego od którego rurami sprowadzano wodę do
zbiornika tuż pod samymi stajniami urządzonego
nad którym to zbiornikiem urządzono pompę
korbową.

L a s.

W gospodarstwie lasowem nie zaszły za-
dne zmiany, ograniczono się tylko ze względów
czysto administracyjnych — na dokładnem oko-
paniu głębokimi rowami granic lasu — zaś miej-
sca przeznaczone do wjazdów zamknięto 8ma ro-
gatkami tak, iż wjazd do lasu bez poprzedniego
odemknięcia kluczem rogatki — jest niemożliwym.